

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Torsdagen den 27 Januari 1820.

Kongl. Theatrarnes Repertoire för
sistl. December månad.

Stora Theatern.

Dec.

- 1 Archambaud. Föregifna Skatten.
- 5 Archambaud. Agander och Pagander.
- 8 Två Ord. Caliten i Bagdad.
- 12 Testamentet. Archambaud.
- 15 Ungdom och Dårskap. La fille mal gardée (Ballet).
- 19 Ungdom och Dårskap. Den nya Narcisse (Ballet).
- 22 Don Juan.
- 26 Don Juan.
- 29 Don Juan.

Mindre Theatern.

Dec.

- 2 Andebesvärjningen. Musikvurmen.
- 3 Konsten att göra lycka. Baschan i Suresne.
- 6 Folke Birgersson. Den döfve och den blinde.
- 10 Bröderne Philibert. Bobis Bröllop.
- 13 Grefven af Castelli. Gubben i Bergsbygden.
- 17 Plånboken, (första gången). Ondsin-ta Hustrun.
- 20 Plånboken. Czar Peter.

- 27 Louise och Wallborn. Stråtröfvarne (Ballet).
- 28 Korsstararne. Den ena för den andra.
- 30 Plånboken. Slätter-Ölet.

Dramatik.

Fredagen den 17 sistl. December uppfördes å Kongl. Mindre Theatern, för första gången: *Plånboken*, Drame i 3 Akter; öfvers. från Das Taschenbuch af Aug. von Kotzebue.

Grefve von Thurgau, en ädel man, hade varit Commendant i en Stad, hvars intagande af fienden nödgade honom lemna sin plats till en af Segervinnarens Generaler; men han ansåg denna af krigslyckan beredda händelse, ej ålägga honom att derföre blifva den Furste otrogen, hvilken han först gifvit sin trohets-ed, och fortsatte derföre en hemlig correspondance med honom. — Denna correspondance kunde dock ej hållas så hemlig, att icke de som närmast omgäfvat Grefven kände eller anade den. Hof-Rådet Svartsenfeld, hvilken under vänskapens lurf förstätt att vinna Grefvens förtroende, hade äfven derom någon kunskap, och Grefven ansåg detta förtroende så mycket mindre farligt, som Hof-Rådet hade erhållit hans löfte, och allmänt troddes att en dag blifva Grefvens alskvårda Dötter Amalia

make. Grefven ägde i sitt hus en ung fattig slagtinge, Edvard von Mildau, hvilken han hade gifvit en god uppfostran och nu begagnade som sin Hand Secreter. Denne Edvard hade, såsom uppvext tillsammans med Amalia, till henne fattat en häftig kärlek, och som delades af Amalia. Hof-Rådet erhåller således atslag af henne, men låter sig ej dermed noja, utan besluter att till sin fördel begagna hennes barnsliga kärlek för sin far, i det han underrättar henne, att hennes Fars-brefvexling med Fursten vore upptäckt för den nya Commendanten, men att hon kunde radda honom dermed, att hon till Hof-Rådet lemnade sin hand. Amalia tvekar — och Hof-Rådet anlägar sjelf Grefven, som nu antydes att gå i arrest. — Grefven, lugn genom medvetandet att ej hafva handlat mot sitt hjertas öfvertygelse, följer vakten utan vägran, och, hysande till Hof-Rådet fullt förtroende, säger till honom, under det han går: "rädda min Plänbok" — hvilken han också, såsom det enda vittne han hade att frukta, vid bortgåendet kastar i en ländstol, under en näsduk. Glad öfver denna dyrbara upptäckt, följer Hof-Rådet, under lotsad rörelse, Grefven utom dörren. — Edvard är närvarande vid detta uppträde, och hör äfven Grefvens ord. Han hade redan länge misstrött Hof-Rådets ärlighet, och, begagnande sig af hans frånvaro, borttager han Plänboken och kastar den ut genom fönstret. Hof-Rådet kommer in — men finner ej Plänboken. Edvard visiteras — och befalles tråda i fängelse. Fruktande att någon kan upptäcka Plänboken, under det han vore arresterad, lofvar han att sjelf uppträda såsom Grefvens anklagare. Anbudet antages, och Edvard uppträdder Plänboken. Amalia, i förtvillan öfver sin Fars anklagelse, och i hopp att kunna rädda honom, lofvar sin hand åt Hof-Rådet, som genast skyndar att hos Generalen återkalla sin angivelse, men hvilket nu mera ej låter sig göra, sedan Edvard uppträdt såsom den, hvilken skul-

le bevisa Grefvens brottslighet. — Ett förhör anstalles af Generalen. Grefven fasar då han i sin fosterson, sin älskling, ser sin anklagare. Han förklarar sig emedlertid med styrka och värdighet, men — i det ögonblick då han, troende Plänboken vara i Edwards händer, är färdig att sjelf upptäcka sig, afbrytes han af Edvard, med de orden: *Ni talade ej med sådan säkerhet, om Ni ej visste att er Plänbok vore uppbränd!* — Grefven studsar af glädje och förundran. Han inser att Edvard ej på annat sätt, än han nu gjort, kunnat komma i tillfälle att meddela honom underrättelsen om Plänbokens uppbrännande — han inser värdet af Edwards uppföring att hafva blottställt sig för sin älskarinnas hat, och alla redligas förakt — och full af förtjusning störtar Grefven i hans armar. De närvarande stå förstummade och kunna ej förklara orsaken, att Grefven med sådan värma onifamnar sin anklagare. Under detta kommer en Courir med den underrättelse, att fred vore avslutad och att Staden skulle utrymmas. En allmän amnesti förkunnas, och Grefven intager således åter sin plats som Commendant. Han förklarar nu högtidligt förhållandet med Plänboken och Edwards adla gerning, samt förenar honom med Amalia.

Sådant är i korthet ämnet för detta stycke. I likhet med de flesta af Kotzebues pjäser, är det af en underhållande effekt, och den beräkning Författaren gjort på åskådarnes känslor, har, såsom nästan alltid, utslagit efter dess önskan. Öfversättningen är gjord i ett rent och behagligt språk.

Hufvud-Rolerna utfördes af Theaterns skickligaste Dramatiska Sujetter; och det är således öfverflödigt att yttra något angående Aktionen, så mycket mindre som denna pjese ej lemnar något särdeles fält för den spelandes genie. Om Hr Torstow hafva vi förr yttrat oss, och vi kunna blott tillägga, att han allt mer och mer tyckes beflita sig om, att rattvisa det hopp man fö-

stat vid honom, i synnerhet om han lem-
nar någon mera uppmärksamhet på krop-
pens ställning och rörelser.

Hvad som mest gifver intresse åt The-
aterstycket *Plänboken*, är minnet af den
handelse, som gifvit Kotzebue anledning till
dess författande. Denna händelse är känd
handla för flere skådare obekant, och det
torde således vara lampligt att här intaga
följande Historiska Anekdot om

Fouquet och Pelisson.

Fouquet, denne mäktige Minister, som
för sin Konung (Ludvig XIV) tillställde
feter, och i sitt förnäs såg hela Hofvet
på uppvaktningar, föll i onåd och skickades
till Bastillen. — Såsom naturliga följder
af ett sådant missöde, förlorade han sina
vänner, och största delen blef hans grym-
maste förföljare. — Hofvet hade beslutit hans
undergång, och detta beslut gillades af egen-
nyttan och nedrigheten. Man ansåg honom
nog mycket lycklig. Att uppreta afvunden
mot denne olycklige Minister, för att på-
skynda hans fall, syntes ofverflödigt; ty
han hade den olyckan att misshaga Kon-
ungen, och det var nog för att ådraga
honom en allmän förbittring. — Det var
sällsynt att någon som föll i Konungens
onåd öfverlede sin olycka; Fouquet hörer
till det ringa antal som vågade fördraga
henne. Imellertid såg han fullkomligt
hoppet af den afgrund i hvilken han blif-
vit störtad och visste mer än väl hvilka
nya slag vantade honom. — Bland oan-
deliga sorger och bekymmer var föreställ-
ningen, att man skulle undersöka hans pap-
per, den gruffigaste, emedan hans sista
hopp derigenom syntes helt och hållet för-
svunna. — Han kände Hofvet och det var
tillräckligt för hans öfvertygelse, att ingen
anklagelse emot honom skulle blifva oför-
sökt. Denna tryckande föreställning gjorde
hans fångenskap högst odräglig. Om
han vid sin arrestering åtminstone förstört
dessa olycksaliga papper, tänkte han, så
vore elakheten, ehuru luttig och sinrik,

likväl ej mäktig, att i grund förstöra hans
hopp om ljusare öden.

Fördjupad i dessa betraktelser erhö-
ll Fouquet en tidning som helt och hållet
nedtryckte hans själ; man underrättade
honom att Pelisson, hans Secreterare och
vän, offentligen gifvit sig tillkänna som
hans anklagare, och att de snart tillsam-
mans skulle förhöras; härvid förlorade Mi-
nistern all sin ståndaktighet, och öfver-
lemnade sig helt och hållet åt förtviflan.
— Den nya olycka hvarmed Fouquet hö-
tades, blef snart allmänt bekant. — Secre-
terarens förhållande syntes hvar och en så af-
skyvardt, att de likgiltigaste, ja äfven hopen,
som eljest plägar vara känslolös vid de magti-
ges fall, uppbragtes och förargades deröf-
ver. — Pelisson blef allmänt ansedd för
den ovärdigaste och nedrigaste af alla men-
niskor: Ministern hade varit hans välgö-
rare och bästa vän, och nu stod han lik-
väl färdig att genomstinga hans hjerta och
gifva honom det sista slaget, då han of-
fentligen antagit den skamliga rolen af
hans anklagare. — Pelisson kände ganska
väl hur man bedömde honom; hvarje ny
åtgärd i denna sak ökade den afsky man
fättat om hans character; det gick så långt,
att han i alla hederliga sällskaper öfver-
hopades med förebräelser; han var kort
sagt, ett mål för allmänhetens uppenbara
förakt. Men orörlig härvi visade han en
synnerlig köld och ett förvånande sinnes-
lugn. — De få vänner Ministern ännu
ägede qvar hastade till Pelisson, besvuro
honom att afstå från sitt afskyvärda före-
tag; somliga omfattade till och med hans
knän; men förgäfves; hans beslut var o-
ryggeligt, han hade tagit sitt parti, han ville
påstå sanningen i Ministerns egen närvaro.
Man bör veta att arrestanten var osynlig
för alla, utom sina Domare, det vill säga
sina fiender; åtskillige af dem hade redan
nog tydligt förklarat sig och hans dom
var så godt som afkunnad. — Ändteligen
kom dagen då Pelisson skulle utföra sitt
nedriga värf, och ådagalägga sin otacksam-
het i hela dess ryslige vidd. Han blef in-

låten i Bastillen och förhörd jemte Ministern. — "Åtven Ni Pelisson, åtven Ni emot mig!" — utropade Fouquet med en suck, "jag trodde er vara min vän!" — Secreteraren bibehöll likväl sin köld, och började med största skamlöshet sin afskyvärda role: han förebar saker hvartill Ministern kände sig alldeles oskyldig och öfver hvilka han uppbragtes till en hetta, som är förlåtlig hos den anklagade oskulden.

"Det är inte sant," utropade han med en rättvis ovilja, "det är inte sant! Ni är en bedragare, en oförskämd lögnare! blygs Ni inte?" Ack! svarade Pelisson, som med sina åtbörder uttryckte en lottsad harm, Ni skulle ej våga neka med sådan säkerhet och tillförsigt, om Ni inte visste, att alla edra papper äro uppbrända. Detta sista ord gaf Fouquet en stråle af ljus, han insåg på en gång Pelissons klokhets och ädla hjerta; han förstod nu ganska väl, att Secreteraren, vänskapen trogen, uppbrant alla hans papper, och att enda möjligheten till inträngande i hans fängelse, för att meddela honom denna högst viktiga tjänst, var att anklaga honom. — Ministern, brydd öfver sin obilliga hetta, kastade, som en slags upprättelse åt Pelisson, en blick, hvori han lätt kunde läsa, att Fouquet förstått honom, och att han var intagen af den lifligaste tacksamhet.

Secreteraren, nöjd inom sig sjelf, att lyckligt hafva utfört sin plan, fördrog med tålmod alla oblida omdomen. Man upphörde ännu inte att smäda och behandla honom som den straffbaraste och lägsta bland människor. Denne aktningvärde man bibehöll det oakadt en frynthighet i lynnet, och ett ostördt lugn i sjalen, som allmänt anses för en Cinisk fräckhet. — Först efter en lång tid uppdagades sanningen. Scenen förändrades; Pelisson ansågs tvertom nu som ett föremål för hög-

aktning och ärebetygelser, men äfven dervid förblef han lika jemn och lugn, som han varit vid tadlet och smädelsen. — Man ropte öfveralt: "O under öfver under!" och prisade hans hjeltemod, som med sådan sinnesstyrka oskyldigt barit allmänhetens smalek och förakt. — Bland många vackra och berömda saker som hördes af denna ädelmodige Stoikus, sade han en gång: "Tillåten mig en anmärkning, mina vänner. Dom hädanefter inte så hastigt och strängt öfver en man, som för sin arlighet och heder en gång kommit i rop, och tro ej att han så plötsligt på en gång kan öfvergå till den största låghet." Fouquets vän kunde icke så "urarta."

Anekdoter om Violinisten Lully.

Då Lully en gång kom i Messan, blef han ej litet förundrad, att höra en af sina kompositioner spelas, som han sammansatt till en Opera. "Ack, min Gud!" utropade han, "detta har jag icke gjort för Dig!"

Man bad honom en dag falla sitt omdöme öfver en Prolog till en Opera. Han betraktade den och teg. — Nå, huru finner Ni den? frågade Författaren. "Här står," svarade han, "vid slutet, bokstafven N för mycket." Författaren hade ditskrifvit ordet Fin.

Då han låg på sin sotsäng, påstod Bigt-fadern, att han, till bevis af sin botfardighet, skulle kasta en af sina nyaste kompositioner på elden. Lully gjorde det genast, med en ganska andäktig mine. Hvad gör du? ropade en af hans närvarande vänner. "Gif dig tillfreds," sade Lully med svag röst, "afskriften ligger väl forvarad."

N:o 9 utgifves nästa Måndag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS.